

LIBRIS

We know
books

Ion Moldovan

Colecția Thalia

Constantin Dinulescu

**VIAȚĂ ȘI TEATRU,
TEATRU ȘI VIAȚĂ**

Editura Ecou Transilvan
Cluj-Napoca
2022

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
<i>Teatrul a supraviețuit și va supraviețui</i>	8
<i>SIR Constantin Dinulescu</i>	10
<i>La ce a dus „imprudența” domnului Constantin Dinulescu</i>	12
I. AȘA CUM ERAM ODINIOARĂ	15
Lecția de istorie a tatei	19
Opt ani am fost elevul tatălui meu	24
Un hobby de o viață, descoperit în copilărie	27
Pe Shakespeare și pe Caragiale i-am cunoscut înainte să-i citesc	31
II. STUDENT LA INSTITUTUL DE TEATRU ..	37
La examenul de admitere în Institut, mi-am pierdut vocea	37
Nedorit și ignorat total în facultate de Alexandru Finți	41
În sfârșit, aveam și eu de lucru	50
Strania poveste din berăria de lângă „Scala”	53
Primii bani din teatru	56
Invitat de Marioara Voiculescu la dans	61
Lecția „inginerească” de teatru a lui Alexandru Finți	65
III. ACTOR ÎN DULCELE TÂRG AL IEȘILOR ..	69
Bun venit, și nu prea, la Teatrul Național din Iași	69
Primele roluri și primele lecții de teatru la Naționalul ieșean	74
Chemat „să dau cu subsemnatul” la Securitate	80
Ana Luca, o mare actriță uitată	85
„Creșterea și descreșterea Teatrului Național din Iași”	87

În căutarea unui prim-regizor.....	95
Conu ' Miluță	107
Cum am refuzat o mână întinsă de George Vraca ...	123
În turneu la București cu „Richard al III-lea” și „Bălcescu”	128
Doi mari regizori, Crin Teodorescu și Sorana Coroamă Stanca	137
Anny Braesky, Margareta Baci și alți actori „de modă veche”	145
Actorul Petrone... eroul uitat	149
Partener de scenă cu Ion Dacian în „Lăsați-mă să cânt”	152
Muncă obștească pe tărâm cultural.....	154
IV. PE PRIMA SCENĂ A ȚĂRII	158
La orizont, Bucureștiul.....	158
Primul rol la Teatrul Național.....	158
Marcela Rusu juca tot timpul la „o sută de grade” ...	163
Inaugurarea „Teatrului cel Mare”	172
Mihai Berechet, un regizor care cunoștea secretul succesului	178
Marginalizat de regizorul Horea Popescu.....	191
Între „didacticismul” lui Ion Cojar și „liberalismul” Sandei Manu	195
Am învățat nouăzeci de pagini de text pentru o singură reprezentație	207
După o piesă interzisă de cenzură la Iași, reîntâlnirea cu Anca Ovanez Doroșenco la București	214
Și Radu Beligan, și Andrei Șerban au părăsit dezamăgiți Teatrul Național.....	219
Căutări și experimente	232
V. PRIN TEATRELE BUCUREȘTENE.....	246
VI. MARI BUCURII ȘI IZBÂNZI ARTISTICE LA T.E.S.	257

VII. „NU VREI SĂ FII PROFESOR LA INSTITUT?”	272
VIII. TEATRUL LA MICROFON.....	287
IX. FILMUL „STRĂZILE AU AMINTIRI” M-A ADUS ÎN ATENȚIA PUBLICULUI	305
X. IUBIȚI-VĂ! IUBIȚI-VĂ!	330
Teatrografie	336
Filmografie	428
Teatru Radiofonic (Selecție).....	444
<i>Anexe.....</i>	<i>449</i>

I.

AȘA CUM ERAM ODINIOARĂ...

Domnule Constantin Dinulescu, eu o să pronunț un cuvânt, iar pe dumneavoastră o să vă rog să-mi spuneți care este gândul care vă vine în minte imediat ce-l auziți.

Mă faci curios... Despre ce cuvânt este vorba?

Amintire.

Oooo! Frumos cuvânt...

Nu vă îndepărtați! Primul gând...

Primul gând... „Trecutul e noaptea, iar amintirile candelile care, cu vremea, se sting...” (Octavian Goga). Și uite, în clipa asta îmi mai vine un gând. Pot să ți-l spun?

Vă rog, chiar.

„Timpul trece, ne despoaie ca un hoț și ne lasă suspinând în urma lui; dar singura comoară ce nu ne poate el fura este comoara suvenirurilor.”

Dacă este un citat, ajutați-mă să ghicesc cui aparține.

Este un citat și aparține unui scriitor român de numele căruia se leagă debutul meu ca actor.

Dacă iau în considerare ce-mi spuneți dumneavoastră și sintagma „comoara suvenirurilor”, nu poate fi decât Vasile Alecsandri.

Exact.

Domnule Dinulescu, nici că se putea un început mai bun pentru discuția noastră. Știu că multe „candle” luminează amintirile dumneavoastră și că hoțul de timp nu a reușit să vă ia nimic din comoara suvenirurilor.

Ei, cu sau fără voia mea, mi-a mai luat el, dar la ce am cel mai prețios în această comoară, veghez cu strășnicie.

Iar eu sunt gata să profit de lucrul acesta pentru a afla cât mai multe lucruri despre cariera dumneavoastră în teatru, în film și, nu în ultimul rând, despre omul Constantin Dinulescu. Când v-am întrebat dacă doriți ca în discuția noastră să abordăm subiectul copilăriei și familiei dumneavoastră, mi-ați răspuns fără ezitare că da.

De ce nu aș fi fost de acord? Ce frumos suna Antoine de Saint-Exupéry: „De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară.”

Așadar, de unde ați pornit în viață?

M-am născut în Alexandria – nu cea din Egipt – în familia lui Aurel Dinulescu, profesor de limba română și a Sofiei Dinulescu, învățătoa-

re. Înaintea mea, părinții au avut două fete, iar eu, îți dai seama, eram băiatul mult dorit.

Copilăria v-ați petrecut-o în Alexandria?

Prima parte. Tata era director la Școala Normală din Alexandria și, pe atunci așa era, directorul locuia în incinta școlii pentru a putea supraveghea cât mai bine tot ceea ce se întâmpla, cu atât mai mult cu cât școala avea și internat.

Din perioada aceea ce amintiri aveți?

Țin foarte bine minte, chiar dacă aveam doar vreo patru ani, cercul de amici al părinților mei, intelectuali din oraș, care se întâlneau săptămânal la o cafea și o dulceată, pentru a discuta ce se discută de regulă în jour fixe. Mai puțin politică.

Tatăl dumneavoastră nu a făcut politică?

Nu. Era simpatizant liberal, dar politică activă, ca să zic așa, nu a făcut. Ei, la aceste întâlniri veneau – Doamne, parcă acum îi văd! – avocatul Constantin Bleescu, profesorul Colfescu, familia Georgescu, care locuia peste drum de școală, profesorul de muzică Botez. Era o atmosferă patriarhală cu farmecul și tihna ei, care azi, din păcate, nu cred că mai există nicăieri.

În locuința din Școala Normală cât ați stat?

După ce am venit eu pe lume, am mai stat puțin ani, pentru că în școală se descoperise un cuib legionar, iar pe atunci politica era interzisă în școli și în armată. Ce se întâmplase? În 1933, Hitler a venit la putere în Germania. Curând, și

în România a apărut o mișcare care, dacă la început a avut un caracter pozitiv, a degenerat apoi în violență extremă, uitând de idealurile începutului.

Tatăl dumneavoastră a fost considerat responsabil de înființarea acelei cuib legionar în școală?

Tata nu avea nicio vină și, în mod sigur, nu ar fi girat sub nicio formă un astfel de demers, dar fiind directorul școlii, a trebuit să răspundă într-un fel.

În ce fel a răspuns?

Școala fost desființată și s-a transformat într-o școală cu profil agrar, profil pe care, din câte știu, îl are și azi, iar tata a primit un post de profesor la Colegiul „Știrbei Vodă” din Călărași, oraș în care ne-am și mutat. Într-un fel, tatei i-a convenit această mutare, pentru că pe atunci idealul fiecărui tânăr intelectual era să se întoarcă în locul de baștină, sau cât mai aproape de el, pentru a contribui la ridicarea lui.

Tatăl dumneavoastră era din Călărași?

Nu, tata s-a născut în Gârbovi, un sat din zona Călărașului, așa că s-a bucurat că se întoarce și că poate profesa pe locurile natale. La Colegiul „Știrbei Vodă” tata a lucrat până la pensionare, deși, atunci când a luat hotărârea să se pensionezeze, era încă în plină putere. Hotărârea aceasta a luat-o odată cu schimbarea sistemului politic în România, după 23 august 1944.

Lecția de istorie a tatei

Despre familia tatălui dumneavoastră ce știți?

Bunicii mei, Sava și Maria Dinulescu, erau țărani cu oarecare stare, ceea ce urma, nu peste multă vreme, să devină un stigmat, toți acești țărani fiind catalogați chiaburi. Erau oameni vrednici și harnici. Bunicul a fost la un moment dat ales chiar primar. Dintre toți bunicii, doar pe bunica din partea tatei am cunoscut-o. Coana Rița, așa i se spunea. A plecat, săraca, din lumea asta cu dorul de a mă vedea.

O vedeți rar?

Când eram copil nu, dar eram deja student la Teatru și o vreme destul de îndelungată nu am mai reușit să trec pe la Gârbovi ca să o văd. Pe atunci s-a prăpădit... Îmi amintesc că printre „hârtiile” bunicului, pe care o parte le-a preluat tata, am găsit, copil fiind, niște ziare vechi în care am citit pentru prima dată de Alexandru Ioan Cuza și Kogălniceanu, care participau la alegeri, și despre ultimele dispoziții date de Pașa din Vidin în Războiul de Independență... Erau ziare vechi, pe care tata le mai păstra. Sau, tot copil fiind, citeam în „Gazeta Bărăganului” un fel de roman foileton care se numea pompos „O dramă în Bărăgan”.

Tatăl dumneavoastră era singurul copil la părinți?

Nu, au fost mai mulți frați. Tata era cel mai mic dintre ei, așa că a avut șansa să meargă la școală, pentru că primul dintre copii rămânea în sat pe lângă casa părintească pentru a prelua, când venea timpul, frâiele gospodăriei și a administra pământul în cazul celor care familia deținea moșii mai mari sau mai mici. Ori, bunicii mei, cum îți spuneam, au avut ceva pământ. Așa stând lucrurile, tata s-a dus la Buzău, unde a urmat Școla Normală. A profesat foarte puțin, pentru că a izbucnit Primul Război Mondial și a fost mobilizat și trimis pe front cu gradul de sublocotenent. Trebuie să-ți spun că tata s-a purtat exemplar pe front, iar după bătălia de la Mărășești a fost decorat cu „Steaua României” în grad de Cavaler. Era o decorație foarte importantă. Mai mare decât ea era Ordinul „Mihai Viteazul”, care se acorda doar ofițerilor cu grad superior. Ceea ce îți voi povesti în continuare știu de la tata – și țin minte foarte bine lucrurile acestea – pentru că mulți ani la rând, când eram copii, eu și surorile mele, în fiecare an, în ziua de 6 august, dată la care începuseră luptele de la Mărășești, tata scotea dintr-un sertar câteva hărți, le înșira frumos pe masă sau, uneori, chiar pe jos, și ne spunea povestea crâncenei bătălii de la Mărășești, la care el participase, explicându-ne pe hartă în amănunt desfășurarea luptelor. Așa am aflat că la un moment dat, tata a rămas singur în fața nemților, și cu o mitralieră a reușit să-i țină pe loc pe soldații Generalului von Mackensen până când trupele române au reușit să se retragă în pozițiile lor. Ba, mai mult, s-a întors în liniile românești ducând în spate un

camarad rănit, care implora ajutor de undeva, dintr-un tranșeu. Pentru bravura asta a primit și „Virtutea Militară”. Tata ne mai povestea că înaintea marii bătălii de la Mărășești fuseseră câteva zile de acalmie, așa că superiorii au hotărât să-i lase pe soldați, care petrecuseră multe zile în tranșee, să se spele, să se despăducheze, să-și curețe hainele. Asta explică faptul că mulți dintre soldați în momentul în care a început lupta erau în cămăși și în izmene, lucru care i-a derutat grozav pe nemți, mai ales atunci când au avut loc lupte la baionetă. Și tot tata ne arăta o fotografie cu Generalul Mackensen, cel care ne spulberase în bătălia de la Turtucaia, așezat gânditor pe un scăunel, cu capul ținut între palme. Fotografia asta era făcută după luptele de la Mărășești.

V-ați întrebat, poate nu atunci, ci mai târziu, de ce tatăl dumneavoastră ținea ca în fiecare an, în ziua de 6 august, să vă povestească toate aceste lucruri?

Pe atunci nu-mi puneam astfel de întrebări. Dimpotrivă, așteptam ca tata să ne mai povestească o dată despre ceea ce trăise el pe front deși, de la o vreme, ajunsese din povestirile tatei să cunosc foarte bine felul în care s-au desfășurat luptele de la Mărășești. Dar asta nu conta... Fiecare nouă repovestire avea farmecul ei. De ce o făcea? Poate pentru că se simțea dator moral față de cei alături de care luptase și nu mai erau, să nu lase în uitare acele întâmplări... Poate... Cine știe?

Nu mi-ați spus aproape nimic despre mama dumneavoastră...

Mama era învățătoare, dar după nașterea primei mele surori, a renunțat la catedră și s-a dedicat creșterii copiilor. De loc, mama era din Ploiești. Bunicul meu, care la rândul lui a luptat în Primul Război Mondial, a fost zapciu, iar familia avea ceva origini grecești. Mama știa puțin grecește, ca și tata de altfel. Îmi amintesc că atunci când noi, copiii, nu trebuia să știm anumite lucruri, tata și mama vorbeau grecește. Mama a fost o femeie foarte energică, întreprinzătoare... În timpul ocupației germane – mama avea atunci vreo optsprezece ani – se dăduse un ordin de rechiziționare a tuturor cazanelor de țuică din aramă și a vitelor. Bunicii mei aveau o vie la Jercălăi, la vreo douăzeci de kilometri de Ploiești, și tot acolo aveau și un cazan de țuică. Când au aflat de ordinul de rechiziționare, mama s-a urcat într-o șaretă și nu s-a oprit decât la vie. Acolo a îngropat cazanul de țuică și, ca să nu se întoarcă cu mâna goală, a tăiat un purcel de lapte pe care l-a opărit, a scos din el ce era de scos, l-a învelit apoi în niște scutece și pe tot drumul de întoarcere îl ținea la piept ca pe un copil, încât santinela germană care era la intrarea în oraș nu și-a dat seama ce ține în brațe și a lăsat-o să treacă.

Ce-mi povestiți este ca o scenă de film...

Este adevărat că uneori viața bate filmul...

Care este, domnule Constantin Dinulescu, sfatul mamei de care ați ținut și continuați să țineți cont?

Mama spunea adesea: „Toată viața ai de învățat!” Era preceptul ei de pedagog. Aceste

cuvinte ale mamei m-au însoțit toată viața și m-au determinat să-mi caut permanent modele. Uite, mă apropii de nouăzeci de ani și pot spune ca dânsa: *Toată viața ai de învățat.*

Ați amintit doar în trecere de cele două surori ale dumneavoastră...

Dintre noi trei, cea de a doua soră, Laura Victoria, s-a născut „cu stea în frunte”. Imaginea ei îmi este foarte vie și azi în minte.

Dar și dumneavoastră, maestre, prin meserie, prin vocație, prin talent, ați reușit nu doar să ieșiți din anonim, ca să zic așa, ci chiar să deveniți foarte cunoscut datorită unei cariere strălucite în teatru.

Laura era altceva... Era un om extrem de sensibil, de talentat, cu un simț muzical excepțional. Voia să devină actriță, dar a întâmpinat opoziția părinților care considerau că meseria de actor sau de balerin, mai ales când era vorba de o fată, este foarte nereserioasă. Îmi amintesc cu plăcere și emoție că organiza în casă, mai ales de sărbători, tot felul de serbări, cu tablouri vivante, cu declamațiuni și cântece, la care eram și eu antrenat. Și făcea lucrurile astea cu mare bucurie... Cu o imensă bucurie... Păstrez și astăzi multă din corespondența pe care am avut-o cu sora mea și recitind scrisori de acum multe zeci de ani, îmi dau seama cât era de talentată, cu cât har o înzestrase Dumnezeu. De altfel, ea își reprimase în scris dorința de a face teatru. Scria basme, însă basme cu trimitere mult mai departe decât imaginația unui copil. Am citit pagini scrise

de Lola, așa îi spuneam noi Laurei Lola, care pe mine m-au convins că, fără dubiu, era cea mai înzestrată dintre noi.

În cele din urmă, ce meserie a făcut?

A urmat la universitate Facultatea de Geografie.

Și cealaltă soră?

Elena, sora cea mare, a făcut Chimia.

Opt ani am fost elevul tatălui meu

Din anii de școală, ce vă amintiți și azi?

Am multe amintiri... Și despre profesori, și despre colegi... Îmi amintesc de învățătorii mei: domnul Dumitrescu și domnul Păpureanu. Domnul Păpureanu avea doi copii cu care eram prieten. Din păcate, în familia lor s-a întâmplat o dramă îngrozitoare. În timpul celui de al Doilea Război Mondial, domnul Păpureanu a fost concentrat și trimis să lupte pe Frontul de Răsărit. Acolo, în Rusia, a văzut lucruri cumplite, a văzut ce înseamnă comunismul, iar după ce s-a întors de pe front și a văzut că țara noastră intrase sub „ocrotirea” Moscovei, știind ce ne așteaptă, s-a sinucis, refuzând orice fel de compromis pe care urma, de voie, de nevoie, să-l facă. Sigur, nu avem dreptul să judecăm... Gestul lui a fost unul discutabil, însă una peste alta a fost o dramă cumplită. Și câte asemenea – sau de altă natură –

n-or mai fi fost în acea perioadă! De altfel, și tata, cum ți-am spus, a ales pensia, deși era încă în putere și ar fi putut să rămână la catedră, dar nu a făcut-o pentru că la rândul lui știa că lumea se va schimba. Și nu în bine, din păcate.

Tatăl dumneavoastră v-a fost profesor?

Opt ani am fost elevul tatălui meu.

Cum este să-ți vezi propriul tată la catedră, tu fiind în bancă?

Lucrurile au fost foarte clar delimitate din start: una era una, alta era alta. Tata era tată acasă, la școală era profesor.

Să nu-mi spunei că reușeați, din bancă, să nu-l vedeți și pe tata în persoana profesorului de la catedră.

Dar ți-am spus, lucrurile erau foarte bine delimitate.

Cu toate astea, ați simțit că tata avea, hai-deți să spunem, o mai mare „înțelegere” față de dumneavoastră decât față de alți colegi de clasă?

Nu... Tata era un om extrem de corect în primul rând față de el însuși. Singurul lucru pe care mi l-a spus în particular ca fiu și elev al lui a fost: „Nu fuma cu golani în recreația mare. Dacă vrei să fumezi, fumează acasă.”

Și ați fumat?

Trebuie să spun că da. Și-am fumat atât de mult, profitând de acordul tatei, încât mi s-a